

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam
Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In
Qvibvs Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo
Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Disputatio Tertia. De Ecstasi, sive mentis excessu.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38621

ecstasis, quia cum per raptum sit quispiam extra se, per ecstasim vero etiam extra se ipsum feratur, recte infertur ex raptu ecstasis, non tamen a contrario, est ecstasis ergo raptus, quia in ecstasi nulla ratione contingit violentia, quae propriè est raptus, quæ voluntate nequit inferri. Et sic distinguuntur raptus & ecstasis, non aliter ac distin-

guuntur habitus, & dispositio, quæ sunt primæ species qualitatibus, si sumuntur specialiter, ut dispositio est facile mobilis à objecto, habitus vero difficile mobilis, quamvis si communiter de habitu, & dispositione loquamur, non distinguantur, quia omnis habitus est dispositio, non tamen illa dispositio, est habitus.

Inter raptum & ecstasim alia possunt differentia assignari, nam ecstasis ab amore dimanat, raptus vero à luce sive cognitione, omnis autem felicitas in cognitione & amore DEI sita est, quare divina ordinatione constitutum est, ut homines, qui in hac mortali vita miseriis circumdati, sensibus oppressi, sollicitudinibus obruti, & ob id in suis operationibus maximè, quæ in DEUM tendunt, rudes & imbecilles ferè semper inveniantur, aliquando divina protegente virtute ad heroicis amoris actus, & ad ultimum contemplationem à sensibus alienati, & liberi à rerum hu-

manarum pondere proveherentur, ut sic possint perficere amare, & effectu quoque divina intelligere, atque percipere.

Hanc igitur inter ecstasim, quæ ab amore procedit, & raptum, qui ad cognitionem ordinatur, distinguitur attigit B. Bonaventura, variis in locis, de mysticæ theologia circa finem, & de septem interiorib[us] eternitatis, iuxta 1. & denum de septem donis spiritus sancti his verbis: Media autem, seuationes, quibus anima DEO uniti potest, duplices sunt, ambae per DEI gratiam. Prior ramen intellectu perficitur, atque inde dicitur unio intellectualis, quam ignati, & qui imperiti sunt nobilissimam existimant, quæ generatur ad hunc modum, ex attensa enim & diuina consideratione deo, & rebus divinis relinquetur in anima habitus quidam, quoniam dante DEO consequitur illuminatio, quasi radius ex sole profusus, quo mens quodammodo extra se posita ad divorum atollit contemplationem. Altera praestantior multo, nam haec illam faciliter & pulchritudine multum superat, neque seita difficultem amantibus praebet, & haec est unitiva sapientia ad unionem DEI pertinens desiderio amoris, atque inde unio amoris dicitur. Hac D. Bonaventura.

DISPUTATIO TERTIA.

De Ecstasi, sive mentis excessu.

Amor unionem importat duplex.

Exponitur hac duplex unio.

C[on]statis à divino amore causatispe in præcedentibus diximus; cùm autem amor duplēcē unionem importet amantis ad amatō. Alteram secundūm affectum, quæ nihil aliud est, quam quædam complacentia in re amata in quantum amans se habet ad amatō ut ad seipsum.

Hanc autem unionem facit amor formaliter, quia ipse amor, ut eruditus docet D. Thomas 1. 2. quæst. 28. art. 1. est talis unio vel nexus. Altera quidem unio est realis, nempe cùm amatus essentialementer adest amanti, quam quidem unionem amor facit effectivè, quia movet ad desiderandam & querendam præsentiam amati, quasi rei sibi convenientis & ad se pertinentis.

Hanc duplēcē unionem tam per affectum quam per effectum præclare attigit Augustinus lib. 8. de Trinitate cap. 10. cùm dixit amorem esse veluti juncturam quandam, quæ amantem cum re amata copulat, vel copulare appetit; amantem scilicet & quod amat: quod enim dicit copulat, ad unionem affectus refertur, si ne qua non est amor; quod vero addit copulari appetit, refertur ad unionem realēm.

Hæc igitur duplex unio, qua tam per affectum quam per effectum anima DEO coniungitur, divinam ecstasim in puris animabus efficiere solet, ut egregie tradit D. Dionysius 4. de divinis nominibus. E[st] inquit, mentis secundum ecstasimque faciens, amor divinus; amatores, sui juris esse, non sinens, sed in ea, quæ amant penitus transformans. Hæc Dionysius. Multum autem interest, inter divinam ecstasim ab amoris affectu præcise, & eam, quæ non solum ad affectum, verum etiam ad realem amoris effectum sive unionem consequitur; ut inferius plenius trademus, tam de prima, quam secunda ecstasis specie in sequentibus dicturi.

Quid sit ecstasis.

Ecstasis menis excessum significat, quæ sit vel pavore, vel aliqua revelatione; & in Psalm. 113. loquens de excessu mentis D. Petri Act. 10. Ilo igitur, inquit, orante, facta est illimenti alienatio, quam Græci ecstasim dicunt, id est, averla est mens ejus à consuetudine corporali ad visum quandam contemplandam. Ita Augustinus, qui etiam in Psalm. 115. in illa verba: *Ego dixi in excessu meo, omnis hominem dax: ubi ecstasim uno modo pro pavore sum, alio modo cum mens non pavore alienatur, sed aliqua inspiratione divina.*

Hoc nomen *ecstasis*, sive *mentis excessus*. Philosophie teste in lib. de legitima divinarum rerum hereditate, varias habet in Scriptura facia acceptiones. Primo significat delirium, sive insaniam, quæ nescitur vel ex nimbia ira seu cholera, vel alio modo, qui latine vocatur *sutor mentis*. In hoc sensu ponitur inter maledictiones Deuteronomij cap. 28. Secundum sumitur pro repentinno pavore, sive *stupore*, quem solet causare magnus aliquis ad inopinatus aut repentinus pavor, qualiter expertus scribitur allata venatione Esa. Genes. 27. *Exparit, inquit, Isaæ stupore rebementi.* Sunt etiæ alii, quod in Scriptura legitur Genes. 45. de Jacob audiente vivere Joseph in Ægypto, acque ibi: *dominate, ubi dicitur, quasi de gravi somno exigitans.* Tertio accipitur pro contemplacione, quæ consistit in tranquillitate animi, cum quis fe, iatus a sensibus in placida & dulci contemplatione quiescit; qualiter accidit primo parenti, cum ei DEUS immisit soporem Genes. 2. *Immisit Dominus DEUS in Adam soporem.* Ut enim somnia mentis est sensuum vacatio & otium. Quartodecem um accipitur pro mente divino afflato. & spiritu correpta, quales fuerunt Prophetatum spiritus, ad divina elevati, in quo quidem sensu convenit Abraham, de quo Genes. 15. dicitur *soporem irruisse super eum.*

Secundum nota, ecstasim solum importare ex natura sua excessum a seipso, secundum quem alii quis extra suam ordinatem ponunt, id est, cum aliquis per amorem vel divinum vel sensualem sit extra seipsum, id est, fetur in rem amatam: amans enim magis est ubi amat, quam ubi animat, in quo sensu dixit D. Dionysius, quod divinus amor facit ecstasim, transformans amatorem in rem amatam.

Præterea adverte, quod ecstasis in sua essentia ratione non importat alienationem a sensibus, sed postea de sua ratione intrinseca est, ut nuper diximus, facere appetitum hominis a seipso exire, & terrin rem amar am, ac in eam transformari. Qod autem ecstasis frequenter & regulatiter cum abductione a sensibus contingat, hoc præcisè non provenit ex intrinseca ratione ecstasis, nam hæc optimè salvatur sine raptu, ut optimè D. Dionysius cap. 4. de divinis nominibus ait, quod Paulus ex virtute divinitatis ecstasim faciente dicebat: *Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus;* sed oritur ex vi raptus, quem vehemens amoris ecstasim patientibus causare solet; unde ecstasis præcisè sumpta, non importat a sensibus abstractionem, quamvis regulat et sumatur pro ecstasi a sensibus abstractionem importante. Quæ-

re ecstasi accidit, quod fiat cum alienatione a sensibus, hanc doctrinam dilucidè confimat D. Thomas de veritate quest. 13. art. 2. ad 9. ubi inquit. Ecstasis significat elevationem quandam ab exterioribus sensibilibus, quibus naturaliter intendimus ad aliqua, quæ sunt supra hominem. Hac autem abstractio ecstasica dicitur contingere potest.

Primo, quando ista abstractio ab exterioribus, quantum ad intentionem tantum, ut scilicet cum sensibus exterioribus sensibus & rebus utitur, manens in suis sensibus, at tota sua intentione divinis insipientis & diligendis vacat. Et sic in excessu mente, sive in ecstasi, est quilibet divinorum contemplator, & amator. In quo sensu dixit Dionysius cap. 4. de divinis nominibus: *Est autem ecstasis faciens divinam amorem.* E. Gregorius in moralibus de contemplatione loquens dicit: *Qui ad interiora intelligenda raptur, a rebus visibilibus oculos claudit.*

Alio modo coningit ecstasis, sive raptus magis propriæ & secundum ulrum communem, cum aliquis etiam actu ac usu sensuum & sensibilium rerum abstrahitur ad aliquam supernaturaliter videnda, videtur autem supernaturaliter prater sensum & intellectum & imaginationem, sicut questione de Prophetia dictum est. Et ideo dupl. cem. & raptum distinguuntur Augustinus 12. super Genes. ad litteram. Vnum, quo mens raptur a sensibus ad imaginariam visionem, & sic accidit in Petro & Iohanne Evangelista in Apocalypsi, ut Augustinus dicit. Alium quo mens, aperte a sensu & imaginatione simul ad intellectualem visionem: & hoc quidem dupliciter, uno modo secundum in quod intellectus intelligit DEVM per alias intelligentias immisiones, quod est proprie Angelorum, & sic fuit ecstasis Ada, secundum Genes. secundo in Glossa: quod ecstasie intelligitur ad hoc immissa, ut mens Ada pariceps Angelicæ Caria, & intrans in Sanctuarum DEI novissima intelligeret. Alio modo secundum quod intellectus videt DEVUM per essentiam, & ad hoc sicut raptus Paulus, ut dictum est. Hac d. Thom.

Este ergo ecstasis elevatio mentis in DEVUM, quæ mens suaviter a divino amore excitata a sensibus abducta extra se colligitur. Cum enim anima limitata virtutis & capacitatis sit, quanto efficacius & vehementius uni suarum operationum attendit, tanto minus alii intendit; unde quando vehemens agent & illuminante illam DEO, divinis rebus insipientis & diligendis incumbit, tunc per necessariam sequelam ab exterioribus sensibus alienatur, ita ut nec prætentia videat, nec vetabat quoniam audiat; immo neque ferrum aut ignem corpori suo ad mortum percipiat, & demum ut superioris de raptu annotavimus, omnem usum sensuum derelinquit: & tunc vere dicitur quis ecstasim divinam pati. Sunt ergo in ecstasi duo; alterum est vehemens applicatio interior, quæ ex ardentissimo amore aut terum divinarum scavilliæ delectatione caufari solet, ut infra plenius trademus. Alterum est abstractio, sive ab omni usu sensuum exterior alienatio, quæ quidem abductione a sensibus, ex illa priori ac vehemens applicatio, quasi connaturaliter manat, quia videbet attentio nostra animæ limitata intentione, non potest hominum intendere divinis, & ulrum sensuum retinere, anima enim tunc via amoris, amoris jucunditatis suavissime ad interiora colligitur, & quasi divinis immergitur, ut plenius infra dicemus, quare meritò tunc dicitur, anima a-

Cant. 8. scenderet divitias affluens, immixta super dilectum suum, quia non proprius industris, sed virtus divina ad alitudinem cognitionis & ardentissimi amoris sub' evatur, ac in divinam dulcedinem vitali somno absorbetur. Si quidem tunc perfectè dormit, & alto somno quieticit, imo & omnibus rebus hujus

Quomodo vita mortua est, ut egregie Bernardus serm. 52. in dicatur **Canica** scripti; Revere enim dormitio est, quem tamen sensum non sopiat, sed abducatur. Est & mors & mors. (quod dixerim) quoniam Apostolus quosdam in carne adhuc viventes commendando, sic loqui-

Coloss. 3. Mortui es, & vita vestra abscondita est cum Christo in DEO. Proinde & ego non absudere spon- fice exaltare vocaverem mortem, quem ramen non vi-

Psalm. 123. ta, sed vita etipiat laqueos, ut possit dicere: **Anima nostra**, sicut passer erexit de laqueo venantium. Inter medios namque laqueos in hac vita inciduntur, qui ubique toutes non timentur, quoties fan-

Proverb. 1. da aliqua & vehementi cogitatione anima à se metipla abripitur, si tamen eouque mente fecerat, & avoleretur & hunc communem transcedat uatum & confuetudinem cogitandi. Etenim frustra

An & jacitur rete ante oculos pernatorum. Quid enim **quomodo** fundata lux nostra, ubi nec vita lenitus. Excede-

differat ecstasis & excessus. Differat autem ecstasis ab excessu, quia quamvis D. Thom. de veritate ubi supra affirmaverit ecstasim, excessum & raptum in scripturis pro eo dem sumi, tamen si strictè de his loquamur, ali-

quo modo differunt; nam excessus vox latina est, **Plat. I. 5.** Ego dixi in excessu meo, &c. Et quidam vocem excessus interpretantur fugam, discessum, vel stuporem, pavorem, & perturbationem mentis, ob imminente pericula persecutionis contra David. Apud L. cam verò cap. 9. Moyzes & Elias in transfiguratione Domini, loquebantur de excessu, quem completeretur in Ierusalem. Ubi nomine excessus, secundum communem expositionem deno-

Hec D. Thom. tatum in Iesu, quod nomen ad ipsius transfigura-

tionem dicitur, illam in Sanctuarium Deli-

mōdo secundum quidam pūl-

effectionem, & aliud jet.

Hec D. Thom. Hoc dicitur in excessu meo, quod nō

re excitat a sensu di-

am ex tua anima lenitus,

quanto efficacius & in-

terrogationum atendit que-

nde quando vehementer illam DEO, divinitate

incubuit, utne exerioribus sensibus, &

potia videat, nec verba, neque ferunt ut igne-

scipiant, & deinceps ubi-

nus, omnem ut fa-

ce verè dicas qui eccl. ab

ego in eccl. duos ab-

ratio interior, quae en-

um divinarum lumen

det, ut infra plenior

claro, sive ab omniis, &

qua quidem abducatur

vehementi applicatio-

panar, quia videlicet ut

intentione, non po-

divinis, & utiam les-

tra tunc vis mortis, &

lumen ad interiora co-

sergiunt, ut plenior

tunc dicitur, anima-

Sopor nil aliud esse videtur, quam somnus in- **Sopor** tenus, cum enim quis jam caput dormire, tunc **quid sit** illum sopitum dicimus. Somnus vero, iuxta Phi- & in quo losophum, nihil aliud est quam quis virtutum a- differat à nimalium, cum intentione naturalium sit autem somno talis quis per quandam ligationem secundem virtutum animalium, quare cum aliquis jam ex- pit dormire, sopiticum somno vocamus, ut expref. ē **Ioan. I. 6.** Jones primo dicitur: Sons descendit ad interiora navis, & dormiebat sopore gravi, & accessit eum gubernator, & dicit ei: quid tu sopore deprimeris.

Cum autem somnus aliquando sit naturalis, à natura ipsa proveniens, aliquando vero super- **Sommus** & **sopor** turaltiter causatur à DEO, ut pater in somno Ja- duplex cob, de quo Genes. 28. dicitur: Videlicet Jacob scalam (nempe in somno) cuius summitas cœlum tan- **datur, a-** gebat. Hinc etiam sit, quod sopor aliquando sit **lum na-** naturalis, ut super diximus, aliquando sit super- **naturalis,** & divinus, & tunc gravior esse solet, so- **alitus my-** por à DEO immixtus qui tam fortis esse solet, **sticus, five** quod evigilare homo non possit, etiam si ei mors **Super-** inferatur.

Different autem hi duo sopores, quia in sopore naturali ex levibus causis homo evigilat, in sopore vero à DEO immixtis nemo est qui excitari possit, quousque DEUS soporem abstulerit. Simili lopeore tenebantur castra Sæculis dormientis, cum David tolit hastam & scyphum aquæ, quæ erant ad caput Saul, & non erat quisquam, qui in toto exercitu vigilaret, sed potius omnes dormiebant, quia sopor Dominus irruperat super eos: nec quidem tunc potuerunt evigilare, etiam si in castris esset clangor buccinarum, & strepitus bellorum. Unde sopore immixtis à DEO in Adam ita fuit gravis, ut minimè ex ablatione costæ dolorem sentire. In isto vero supernaturali sopore contingere solet, si cut in somno à DEO immixtis aliqua revelatio supernaturalis, ut in Adamo contigisse Genes. 2. omnes Patres ibi faciuntur.

Ecstasis Ecstasis vero, ut precedentem cap. ex D. Augustino anno 391. dicitur, ut de amorem à homine **Ecstasis** in Deo elevari ad amorem sive cognitionem ea- **Tres in** lestem, pro quo adverte: quod cum in nobis sit **homine** res, seu **Ecstasis** operatio unius animæ rationalis, nimirum vegetate, sentire, & ratiocinari; est etiam conse- **potentia** quenter in nobis trinus virtutum ordo, sunt eti- **& ratione-** um in nobis vires vegetales, quarum operatio est **demet-** ratiocinari, & discurrere; natura autem communi- **riam ope-** niter ligat vires rationales, & animales ad quietem capessendam, ut accidit in hominibus in somno, sive in sopore naturali, in quo vires vegetative soluta manent, ligatis animalibus & ratio- **rationes.** nalibus; DEUS vero aliquando ligat vires naturales & animales virtutes, solutis rationalibus, ut intellectus aut voluntas elevatur ad capessenda superbia, eo quod totus vigor animæ collectus est, ad partem animæ superiorum, ut sapientia in super- **Ecstasi** toribus annotavimus.

His præmissis sit prima assertio: **Sopor** vero & propriè distinguuntur ab ecstasi, tenent Abulensis **Sopor ab** in Genes. quæst. 403. Pereira lib. 4. in illa verba: Im- **Ecstasi di-** misit Dominus soporem in Adam. Primo probatur, **singu-** **Nr. 2.** quia

C A P V T II.

Quomodo ecstasis differat a sopore.

Difficultas in eo sita est, quid sopor mysticus sit, & in quo ab ecstasi differat.

Thom. à Iesu Oper. Tom. II.

*in aliis qui
bus cum
illa con-
veniat, in
aliis ta-
men dif-
fert.*

quia omnes Interpretes communiter soporem somnum interpretantur, quare ea est communis Doctorum sententia, ex latere dormientis Adformatam fuisse Evam. Ecstasis vero proprium somnum non significat. Secundum, quia ecstasis & sopor contrario modo contingunt; quamvis in aliquibus convenient; & convenient enim in eo, quod in utroque omnibus vires sensitivae, quas animales vocamus, & simul appetitiva quiete sunt, id est, ligantur. In ecstasi enim positi nihil vident, neque audunt, sicut & illi, qui sopiunt somno. Differunt ve. o primò, quia in somno naturali ligantur vires rationales, quemadmodum & animales. In ecstasi vero soluta manent vires rationales, imo potius illæ levantur, tam intellectus quam voluntas, ille ut ad plura supra se intelligentia eveniat: hoc verò, ut amore vehementer in ecstasi fertur. Et propter hoc solemus dicere aliquem pati ecstasim sive raptum, quoniam anima tunc à corporis sensibus abstracta fertur, ad divina arcana percipenda. Secundò differunt, quod in somno intenduntur vires naturales sive vegetativa in operatione sua, quare somnus est intentus à natura, tanquam instrumentum aptum ad perfriciendas operationes naturales, quæ ad corporis conservacionem ordinantur; in ecstasi autem debilitantur potius naturales vires quam confortantur; qui tunc anima, quæ nostrarum operationum est primum solutus rationalibus viribus ac celestibus & divinis operationibus vehementer intentione, totam suam intentionem ad illas dirigit, ex quo sit, ut debiliatur ac remittantur ipsæ vires naturales. Differunt tertio, quoniam per soporem sive somnum naturalem ligantur sensus & impediantur functiones mentis, & solutiones sunt ac vegetiores animæ vegetantis operationes; at vero in ecstasi sensum actiones ac vegetantis animæ valde impediuntur, mentis vero functiones maxime intenduntur, vigentesque & abstrahuntur à corpore & sensibus, quemadmodum accidit B. Paulo & Prophetis ad divina rapiuntur.

*Quomodo
& quan-
do sopor
& somnus
mysticus
posse
appellari
ecstasis.*

Affertio secunda. Sopor, in quo DEUS mysteria aliqua soleat revelare, idemque est, quod verus somnus, in quo DEUS ligatis sensibus, mente tamen soluta & divinitus illustrata, res coelestes hominibus ostendit, potest appellari ecstasis sive raptus. Proba ut primum ex illis verbis Genes. 2. immisit Dominus soporem in Adam, cuncte obdormiret, &c. Quemquidem soporem sive somnum non naturalem & à naturalibus causis prolectum appellat Abulensis in 13. cap. Genes. quæst. 403. & Benedict. Peccarius Tom. 1. in Genes. lib. 4. Sed supernaturalem atque etiam talem, ut in colligatis sensibus (nihilominus mens soluta & divinitus illustrata) & res, quæ tunc tempore gerebantur, cerneretur, & que in eius latabant mysteria intelligeretur. Tum quia experga factus Adam propheticō spiritu repletus, dixit: Hoc nunc os ex oīib⁹ meis, & caro de carne mea. Et per consequens ecstasim in sopore illo habuit, quia fuit ibi alienatio à sensibus, cum in tali sopore solam DEUS ab Adam tulisset, fine eo quod ipse hoc sentiret, aut dolorem tunc patere: ut

Gen. 2.

Et confidatur, quia soleat DEUS aliqua hominibus revelare in somno naturaliter accidente, quod frequenter contingere solebat Propheta vetoris Testamenti, iuxta illud Numerorum 12. Si fuerit inter vos Propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnum loquar ad illum. Nec soiū Propheta, sed & aīis hominibus, idem evenire sole-

*ba. Job. 33. Per somnum in visione nocturna, quam
do irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo,
tunc aperit aures virorum, & erudiens eos instruit di-
sciplina. Ille somnus qualis qualis ille sit, dicitur
somnus propheticus, parumque differt ab ecstasi.*

Advertas tamen oportet circa soporem Adæ, quod quidam tenent, illum naturalem somnum fuisse, & non qualemcunque, sed valde gravem, & profundum: quidam vero asseverant fuisse ecstasim, & quidam non qualemcunque, sed talē, ut in illa non modò soluta & libera esset mens ejus, ad naturalem usum rationis animique agitacionem, sed etiam divinitus ita illustrata, ut propheticō spiritu repleretur, ita ut propheticum esset, & mysteriosum id quod à tali ecstasi solitus protulit per sequentia verba: Hoc nunc os ex oīib⁹ meis, & caro de carne mea. Verumtamen, qui tenent soporem illum fuisse somnum, tenent per consequens minimè fuisse ecstasim, & qui tenent ecstasim fuisse, ex consequenti somnum fuisse negant.

C A P V T III.

Variae ecstasis species, sive modi.

*C*um in homine, ut egregie philosophatur D. Thomas in hoc art. 2. in solut. ad 2. sit duplex appetitus, alter intellectivus, qui dicitur voluntas, alter sensitivus, qui communiter sensitualis vocatur, secundum utrumque appetitum inventi potest in homine duplex ecstasis species. Prima, quando appetitus intellectivus totaliter in divina ardorissimi amoris fertur, prætermisso bu, in quo inclinat appetitus sensitivus, in quo sensu D. Dionysius in 4. cap. de divinis nominibus ait, quod Paulus ex virtute divini amoris ecstasim faciente clame: Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus. Altera species, quando prætermisso appetitu intellectivo, homo omnimode fertur in ea, quæ pertinent ad appetitum sensitivum, & tunc iste excessus, vel ecstasis plus appropinquat ad rationem raptus, quam primum, quia scilicet appetitus superior est magis homini proprius. Vide quando homo ex violentia appetitus inferioris abstrahitur à motu appetitus superioris, magis abstrahitur ab eo, quod est sibi proprium, maxime quando ita vehementer est passio, quod usum rationis totaliter tollat, sicut contingit in his qui proper vehementiam ita, vel amoris insaniunt, Hæc ex D. Thom. ubi supra.

Deinde ecstasis alia est, quæ simili causa raptum in intellectu, ut docet idem D. Thom. in dicto articulo 2. Ex hoc enim ipso, ait, quod appetitus ad aliquid vehementer affectus, potest contingere, quod ex violentia affectus homo ab omnibus alienetur. Ecstasis alia est, quæ sine raptu contingit, cum ex vehementia amoris, aut delectationis potentia etiam superiores abolerentur.

Rufus ecstasis alia est, quæ aliquis propria intentione vi divini amoris attractus paulatim extra se fit. Alia qua quis subito ad divina elevatur. De hac duplice ecstasis specie optimè Dionysius Cato, in commentariis. D. Dionysii Areopagite cap. 9. disseruit, dicens: Potro veri fideles, heroicæ & perfecti longè sublimius mysticam Theologiam sociantur, expertiuntur, venantur per supernaturalia charismata Spiritus sancti; quod & dupliciter accidere solet. Primo per eorum preparationem, cooperationem & conatum. ad hoc dando seip-

tos

Tract-
atio
nē
causa
principi-
um &
explicati-
onē.
Legend.
n. Bal-
thas. Cō-
ncl. in
cap. 4.
n. 6.
cifelli
mona
pg. 490
Cōditio-
ne.
Theolog.
Tom. 7.
ib. 7.
l. 7.
cap. 5.
pg. 849
n. 1.
n. 1.
SS. Trim.

so ad abstractionem à cunctis creatis, & ad fervidam unionem cum DEO per recollectionem mentis sive ad initia & per affectus omissimam divisioni in invocationem auxili, ac considerando inflammativa divini amoris. 2. It is stud modo mirabiliter & eminentiori, quamvis forsan non magis meritior, semper videlicet, dum fervens amor absque conamine proprio preparationeque prævia repente prævenitur, præstringitur, inflatur, & per se tollitur, contemplationisque luce exuberanter perfunditur, præoccupatur, & vincitur, ut etiam vel resiliere nequeat, neque evadere possit supergratiosissimi spirituum amplexum sponsi, à quo in regione luminis infiniti transfertur, in quo vœ idem sunt regio & habitator.

Item alia dua. Præterea quæcumque ecclasis alia in qua solvuntur potentiae cognoscitiva, ut felicissimum statum, quo fruuntur, verè agnoscent; alia in qua omnes potentiae absunt, sive suis objectis secundum ea, quæ in superioribus annos avimus.

Tres ecclasis causa proponuntur & exponuntur. Quinque ecclasis alia ex amore, alia ex delicto, alia ex admiratione, alia quandoque causati leti, ut erudit & annotavit Richard. lib. 5. de contemplat. qui laudissim. cap. 5. sive ad 14. de hac re præclaram tractationem erudit, ut solet, instituit. Nos vero brevian confidentes, ipso Richardo ducere à tribus fontibus sive diversis principiis diversas ecclasis species dimanare censemus.

Legend. Tribus igitur de caulis animam in mentis alienationem abducta Richardus docebat, aut præmagistrinudine devotionis, aut præmagnitudine admirationis, aut præmilititudine exultationis. Primum horum sive affectum, secundum illuminat intellectum, tertium utrumque configuitur.

O. itur ergo ecclasis ex magna devotione, sive castelli anima, quando anima tanto desiderii coelestis & divini amoris igne succenditur, ut ad ceras milititudinem liget, & quasi à proprio statu dimota, & instar fumi attenuata ad superna descendat, cui devotioni & amori aliquando magnitudo lucis adjungitur, aliquando solus devo-tionis affectus alienationem operatur.

O. itur deinde ex ingenio admiratione, quando anima divino lumine iradiata, & summa pulchritudinis perfectionisque divine cognitione suspensta, tam vehementi stupore concutitur, ut in similitudinem fulguris coruscans transensis sensibus in somma elevetur. Et hæc quidem admirationis ac perfecta cognitio, interdum anima non prævenit advenit, interdum in eam affectus amoris, vel profunda meditationi incumbet irruunt, interdum à lumine incipientis in ardendum fervorem definit. Tunc etiam homo ab exterioribus sensibus alienatus, vel sensibus interioribus attutus, (cum scilicet imaginatio contemplationi intellectus cooperatur) vel etiam à sensibus interioribus aliquando abstractus, fine ullius forsan phantasmatum in visione, ut libro de contemplatione latius per trahatur, DEUM inuestitor, & amore vobis anima, quia hanc cognitionem sequitur, ardentissime diligit.

Oritur tandem ecclasis sive rapta ex ineffabili exultatione, quando anima & cernit suavitatis abundantiam potata, imo & plenè inebria a, q. id sit, & quid fieri penitus obliviscitur, & in alienationis excessum latente nimietate transferit. Hæc autem jucunditas sive modum læsa, & hec exultatio nostra super omnem sensum nostrum jucunda, aut magnam devotionem, aut magnam admirationem sive rapta, quia si anima sumnum

Thom. à Iesu Oper. Tom. II.

illud bonum, quod impensè desiderabat, aut affectu, ut intellectu non possidetur, nequaquam ineffabiliter exultaret, nec sensuum usum præ admittit deponere.

Sexto demum cum amor etiam ardentissimus Alia aliquando solum in affectu perficitur, aliquando subtiliter vero non solum in affectu, sed in effectu, hoc est, ecclasis in reali unioni cum ipso DEO contingit; ex u. species troque amoris nexus divina ecclasis cauatur solet. Agnatum autem interest, inter has duas ecclasis tur & specie: nam in unione affectiva tantum per amorem, etiam anima per ardentissimum & fructu-

rem,

declaratur.

vum amorem DEO inhæret, & in ipsum deliciissime transformetur, non tamen DEO immediatè arcano vinculo unitur, nec ejus ampli-xum, deosculacionem, sive Deificam præsentiam percipit. Expertus ut aliquando miram dolcedinis suavitatem, ardentissimum amorem ac DEI sole-dorem, sive, ut clarius loquar, radios divini solis in essentia animæ commotantis quasi præfentit: ipsum tamen uberrimum fontem non attingit; ideoque optat adhuc DEUM præsentem sentire, ac in eis brachiis requiescere, quæ alioquin unionis, sive amoris unitivit, & præclarior gradus ille dicitur, cum DEUS mentis ejus al. illam unionem anhelant, ut se immidiatae communicat, infundit, illabitur, ac manifestat, eamque ad se rapit, deosculatur, amplectitur, ac se inuenit, gaudet, ac fruendum liberaliter exhibet, ut ubertius disputatione sequenti exponamus. Quare cum haec enī per amorem cum DEO sit omnium felicissima aliisque nobilior, ecclasis ab hac deifica unione procedens, erit alius præclarior & nobilior.

C A P V T . IV.

Causa divinam extasi facientes, & primo de magnitudine amoris.

*T*ribus autem de caulis, ut tradit Richardus Mentis Victorinus lib. 5. de contemplat. cap. 5. in mensura alienatione abducimus. Nam modo præmagnitudine excessus devotionis, modo præmilititudine admirationis, modo vero præexultatione exultationis fit, ut semper mens omnino non capiat, & supra semetipsam elevata in alienationem transeat. Magnitudo devotionis mens humana supra semetipsam ele-quales.

Magnitudo admirationis anima humana supra semetipsam dicitur, quando divino lumine iradiata & in summa pulchritudinis admiratione suspensa, tam vehementer stupore concutitur, ut à suo statu funditus excutatur, & in modum fulguris coruscans, quando profundius per dispetum sui in visu pulchritudinis reflexu, in ima dejectur, tandem sublimius, tandem celerius per summorum desideriorum reverberata & super semetipsam raptu in sublima elevatur.

Magnitudo jucunditatis & exultationis mens hominis à seipso alienatur, quando intima illa interna suavitatis abundantia potata, ino plene inebriata, quid sit, quid fuerit, peccatum oblitificatur, & in alienationis excessum, tripudij sui nimietate traducitur, & in supermundanum quendam efficiunt, sub quodam mirabile felicitate statu raptim transformatur. Ica

Ob mag-nitudo-

admira-tionis

qualis.

Excessus ob mag-nitudo-

incun-

tatu-

N. 3

Ri-

422 DISPVT. III. DE ECSTASI, EIVSQVE CAVSIS,

Richardus, cuius vestigiis inhaerendo breviter ex ipsius doctrina aliqua pro his tribus exceedendi modis adducemus.

Primus itaque mentis excessus fit ex desiderio, anxietate & magnitudine devotionis, quae merito fumo comparatur; fumus enim semper surgit ab igne. Quare cum amor spiritualis ignis sit, recte illa mentis in superna elevatio, quae ex fervore dilectionis oritur, fumo assimilatur: tunc ergo anima & fumus in superna ascendit, quando dilectio ne ferventu suum eam desiderium super semetipsum rapit.

Amor spiritu alis ignis.

Pulchra similitudine id declaratur.

Sollet autem hujusmodi mentis excessus modo coniungere ex sola desiderii ferventi exstutione, modo vero tam ex hujusmodi extutione amorosa, quam ex adjuncta sibi divina revelatione. Sicut enim ignis corporeus in vasis quamvis modicoli liquore perfusus, primò quidem incipit liquorem ipsum ab uno evertre, postea verò n. ne in hanc, nunc in illam partem, nunc fumum, non deosim jactare, & paulatim quidem ad superiora attollere, rotundus vas ex quo vis modico liquore usque ad summam replere, tandem quae supra ipsum attollere, & cum violencia quadam interiora evacuare, & foras effundere. Sic sane animus humanus divino igne succensus, si se in seipso contra semetipsum fervens & spomanus, si ipso irascens, seipsum despiciens, seipsum vehementer conculcans, dum ejusmodi extutio diutius uritur malumunque jactatur, dum per inferiorum contemptum ab infinitis repellitur, & per supernorum desiderium ad superiora trahitur, fit læpe ut impetus spiritus impellente desiderio extra semetipsum ejus etiam si que penitus oblitus, & in ecstasi subelevatus, totus in superiora rapitur.

Præterea aliquando ejusmodi mentis alienatio, non solum ex extuanti desiderio, sive amore consurgit, sed etiam ex mirando aliquo divinae revelationis spectaculo extuanti desiderio desuper occurrens; quod idem Richardus probat ex illo loco Genes. 18. ubi Scriptura sacra de egredii A. b. aha loquens inquit: Apparuit autem et Dominus sedens in convalle mambre, sedens in ostio tabernaculi sui, in ipso servore dei. Cumque elevasset oculos, apparuerunt ei viri stantes prope eum, quos cum vidisset, occurrit in occasum eorum de ostio tabernaculi sui. Super quem locum ipse Richardus cap. 8. ita scribit. Quid igitur est ille egredius, per quem Dominus occurrit, nisi humanae mentis excessus, per quem super a semine ipsam rapta in divina contemplationis aeterna fustoliuit? si ergo egrediosis ejus causam quatinus, citius invenimus. Nam visio quæ exterius apparuit, procul dubio cum ad exteriora traxit; appatitionis autem divina causa latenter innata, ut in eo, quod ei Dominus apparetur.

Alius adhuc modus adducitur & explicatur.

Alius adhuc modus adducitur & explicatur.

Fervor diei quid, & cur in ipso Dominus appareat.

Ioan. 3.

Quid igitur est ille egredius, per quem Dominus occurrit, nisi humanae mentis excessus, per quem super a semine ipsam rapta in divina contemplationis aeterna fustoliuit? si ergo egrediosis ejus causam quatinus, citius invenimus. Nam visio quæ exterius apparuit, procul dubio cum ad exteriora traxit; appatitionis autem divina causa latenter innata, ut in eo, quod ei Dominus apparetur.

Quid igitur est fervor diei aiud, nisi fervidus amor veri, desiderium veri & lumini boni, sub qualis fervore tunc temporis Patriarcha extuabat; qualis denique eum à domesticis suis repellebat, & eum in obscoeno, & in oculo sedere, tanummodo vacare, & videre cogebat, ambientem & optan-

tem absque dubio divinæ aspirationis auram percipere, desideriisque sui æstu illius afflato tempore. Perpendis (ut arbitror) quomodo ille sub quo tunc æstuabat fervor illuc eum trahebat, unde illus tres perspicere potuisset, quos jure adorandos non dubitaret. Foris si tunc domesticis suis intenderet, & tabernaculi sui in ima teneret, adorans illas personas minime vidisset, & si non vidisset, tunc temporis fortassis non existeret. Duo igitur in unum occurruerunt, quæ ex effusionis illius occasionem præbuerunt, nimieras fervoris, & novitas visionis, juxta hujus rei similitudinem saepè in mente humana agitur, ut dum nimio cœlestis desiderii incendio uritur, aliquid ex divina revelatione vide mereatur, unde ad illos theocraticos excessus adjuvetur.

C A P V T V.

De secunda ecstasi efficienti causa, nempe admiratione.

*S*ecunda exceedendi, ac ecstasi efficienti causa. Admodum Richardo est lib. 5. de contemplat. cap. 9. est magnitudo admirationis; tunc autem admiratio coniungit, cum aliiquid certius praeter spem, & supra estimationem. Novitas itaque visionis & rei vix creditibilis, adducere soler admiracionem mentis, hic autem mens excessus, qui ex admiratione ortus, recte describitur. Cant. 6. dum dicitur: Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens? quæ explicatus Richardus ita inquit: Secunda Quid est aurora, nisi lux nova, tenebris, que per ecstasi mixta? & unde quæ admiratio, nisi ex inopinato in credibili spectaculo? Habe itaque lucis admiratione lucem suam, tenebrisque permixtam, lucem visionis cum quibusdam reliquis in ieiunio similitudinibus, ambiguitatisque tenebris, ita ut modo mirabilis mens absque dubio videat, quod declarare credere vix valeat; sed rei novitatem, quanto magis miramur, tanto diligentius attendimus, & quanto attentius perspicimus, tanto plenius cognoscimus. Crescit itaque ex admiratione attentione, & ex attentione cognitione; mens itaque velut aurora consurgit, quæ ex visionis admiratione paulatim ad incrementa cognitionis proficit. Aurora siquidem paulatim elevatur, elevando dilatatur, dilatando clarificatur, led miro modo dum tandem in diem definit, per promotionis luci incrementa ad defecum venit, & unde accipit, ut major sit inde ei accedit, tandemque accedit, ut omnino non sit. Sic utique, sic humana intelligentia divino lumine irradiata, dum in intellectu illum contemplatione suspenditur, dum in eorum admiratione distenditur, quanto temper ad altiora vel mirabiliora docitur, tanto amplius, tanto copiosius dilatatur, & unde ab infinito remotor, inde in temetipsa potior & ad sublimia sublimior inventur. Sed in ejusmodi sublevatione, dum mens humana temper ad altiora crescit, dum dia crecendo, tandem aliquando humanae capacitatibus metas transcedit, sit demum, ut à temetipsa penitus deficiat, & in supremum quendam transformatara affectum, ita supra semetipsum erat. Et huc maxima lux crescendo definit, non quidem esse lux, sed esse lux maxima, ut ipsa aurora jam non sit aurora; ita humana intelligentia ex diuina ita & magnitudine, quandoque accipit, ut ipsa jam non sit ipsa, non quidem ut non

flumina
immobi-
la exempli-
plo Regi-
s Saba
expone-
tur.

3. Reg. 10

fit intelligentia, sed ut jam non sit humana, dum modo mirabilis mutationeque incomprehensibili efficitur plusquam humana, dum gloriam Domini 2. Cor. 3. Speculando, in candem imaginem transformatur, à claritate in claritatem, tangam à Domini spiritu. Hæc ille.

Notandum sane est, quod sicut ille præcedens excedens modus, de quo capite precedenti locuti sumus, ex æstuari amore configitur, sic è contrario iste secundus de quo nunc loquimur, non ram à devotione sive arato incipit, quām in ipsum definiit. Ibi ex nimio veritatis deficitio ad veritatis contemplationem allsurgit, hic ex veritatis revelatione ejusque contemplatione ad amorem animus inflammatur, quod colligit idem Author ex verbis sequentibus Cantie, 6. Pulchra ut luna, electa ut sol. Aurora etenim & luna lecem habent, sed calorem non habent; sol autem ut rumpe habet. Itaque & illa mentis alcentio, que hoc loco designatur, cujus extrema soli comparantur, quāmvis à solis claritate, veritatisque illustratio ne incipiat, in summam quandoque devotionem definit; sicut enim in primo excessu ex nimio devotionis fervore aliquando anima sublevatur ad summam veritatis contemplationem, sic in ista ex miranda quadam veritatis contemplatione, pa latum promovetur, tandemque inflammatur ad summam deviationem.

Præterea idem Author adverit cap. 12, ubi supra, q. dōd in hoc secundo excedendi modo divina revelatio quandoque prævenienti meditationi occurrat, quandoque ipsam humanam meditationem prævenit, & modo quærentem adiuvat, modo torqueptem excitat. Hoc autem probat duplicit exemplum altero Reginæ Austri, 3. Reg. 10. quæ Salomonem questionibus pullat, & propolitiam & nigrinatus universa ab eo didicit, que illi proponerat. Altero S. Petri, quem in carcere vinclum Angelus in luce visitans, à corporis sui somno excutit. Quid enim est ista Reginæ Austri, quæ venit audire sapientiam Salomonis, & eum videndi deficitio succinta videbatur? quæ, inquam, est ista Reginæ, nisi quelibet anima sancta, qui suis affectibus fortiter præsidens, summum Regis verique Salomonis dilectione fervens, videndique deficitio ardens, de divino adjutorio prælumens, investigandæ veritatis studio vehementer insitum audit, quod querit, quando illa, ad quæ ex propria industria non sufficit, sapientia inter orationem suspiria ex divina revelatione cognoscit.

Quid autem de eadem Reginæ Scriptura præponat, 3. Reg. 10. audiamus: Vident autem, inquit, 3. Reg. 10. Reginæ Saba omnem sapientiam Salomonis, & dominum quam edificaverat, & cibos mens ejus, & habitacula servorum, & ordinem ministrantium: vestes quoque eorum, & holocausta, quæ offerebat in domo Domini, non habebat ultra spiritum. Vident (inquit) Reginæ Saba. Ecce modo vident deficitur, quæ prius proponens, & quærentes proponebatur. Vide tamen quid viderit, & intellige, quan' a intellexerit. Vident (aut) Reginæ Saba omnem sapientiam Salomonis, &c. Ecce quanta, ecce qualia anima devote, animæ studio dat ex divina revelatione cognoscere. Perpende, quām magna, attende quām miranda vident divinitus cognoverit, quæ diuvidendo multumque mirando, tandem præ admirationis magnitudine ad spiritus sui deficitum venit. Ecce quo ordine processit, vel ad quem tandem exitum venit. Pritius quærit & audit, postea vident & intelligit, tandem autem obstupescit, &

deficit. Interrogat quod dicit, contemplatur quod miretur, stupet ut mente excidat, menteque excedat. Primum est meditationis, secundum contemplationis, tertium ecstasis. Ecce quibus promotionis gradibus sublevatur animus huma nus. Meditatione profecto assurgit in contemplationem, contemplatione in admirationem, admiratione in mentis alienationem. Manifesto (ut arbitror) jam teneatis exemplo, quod ex magnitudine admirationis incidat homo in mentis excessum. Quid enim aliud illi fuit spiritum non habere nisi mente excedere? vel unde ei hoc accidi, nisi ex multa admiratione? quoniam modo, queso, Reginæ ista sine spiritu fuit, nisi spiritus ipsius à semetipso alienatus fuit?

Quandoque vero, ut proponebamus, divina revelatio solet nostræ meditationis studia prævenire, & humanum animum infra communem etiam humanæ libertatis statum subita tentationum violentia depresso, non solum ad solitum soliditatis statum erigere, sed ultra humanæ possibil itatis metas levare; quod figurâ D. Petri probat Richardus cap. 13. ubi supra, qui cum esset Apostolotum præcipitus, post innumera meritorum miraculorumque sublimia tenetur, ligatur, atque in carcere includitur, sed Angelo visitante excita tur, ac mirabiliter eripitur, quod longiori sermone prosequitur Richardus loco jam dicto.

C A P V T VI.

Tertius excedendi modus ex divina jucunditate et causâ.

Denum ex jucunditatis, exultationisque magnitudine humana mens solet in ecstasim cadere, & semetipsum excedere. Quod satis conuenienter exprimitur Can. 8. Quæ est ista, quæ à Matre scandit de deserto delirij affluens immixta super dilectum suum? Quæ verba Richardus cap. 14. libro 5. Gratia eruditio explicat, dicens: Si per deterratum recte in nus 2. telligitur cor humanum, quid erit iste de deserto part. dilectus, nisi mentis humanæ excessus? quasi de lucidarij deserto humanus animus ascendet, quando supra verispiri semetipsum mentis alienatione transit, quando tu cap. 8 semetipsum in imo defers, & ad celum usque petrantiens, solis divinis se totum per contemplationem & devotionem immergit. Sed hujusmodi ascensionis causa consequenter annexatur, in eo quod haec, quæ ascendet delictis affluere dicuntur. Quid est delictis affluere, nisi spiritu gaudiorum plenitudine abundaret? quid, inquam, est quid sit. hæc deliciarum affluentia, nisi vera suavitatis abundantia, cœlitürque data, ubertimque infusa letitia? Et infra: deliciatum itaque affluentia ascensionis tunc causa existit, quando ex illa divinæ dulcedinis infusione, quam in initio sentit, leipsam animam sanctam præ gaudio & exultatione non capit, in tantum, ut exultationis & jucunditatis sue magnitudine eam extra semetipsum effundat, & supra semetipsum rapiat. Sic sanè vehemens im mensaque letitia, dum supra humanum modum excedit, hominem supra hominem a tollit, & supra humana sublevatum in sublimibus suspedit. Hujus sane rei formam etiam in animalibus quotidie possumus percipere. Solent namque in suis libus talus quosdam dare, & sua corpora quantulumcumque in aera suspendere, sic rapere & pascere, dum in aquis ludunt, supra aquas exilunt, &

Vidend. Hic & semetipsum excedere. Quod satis conuenienter exprimitur Can. 8. Quæ est ista, quæ à Matre scandit de deserto delirij affluens immixta super dilectum suum? Quæ verba Richardus cap. 14. libro 5. Gratia eruditio explicat, dicens: Si per deterratum recte in-

Delicia
ciuntur. Quid est delictis affluere, nisi spiritu gau-
diorum plenitudine abundaret? quid, inquam, est quid sit.
hæc deliciarum affluentia, nisi vera suavitatis ab-
undantia, cœlitürque data, ubertimque infusa le-
titia? Et infra: deliciatum itaque affluentia ascen-
sionis tunc causa existit, quando ex illa divinæ dulcedinis infusione, quam in initio sentit, leip-
sam animam sanctam præ gaudio & exultatione non
capit, in tantum, ut exultationis & jucunditatis
sue magnitudine eam extra semetipsum effundat, &
supra semetipsum rapiat. Sic sanè vehemens im-
mensaque letitia, dum supra humanum modum
excedit, hominem supra hominem a tollit, &
supra humana sublevatum in sublimibus suspen-
dit. Hujus sane rei formam etiam in animalibus
quotidie possumus percipere. Solent namque in
suis libus talus quosdam dare, & sua corpora quan-
tulumcumque in aera suspendere, sic rapere &
pascere, dum in aqua ludunt, supra aquas exilunt, &

na.

Forma
quædam
hujus ex-
ultationis
in anima-
libus quo-
que cer-
nere licet.

C A P V T VII.

*Triplex divina ecstasis gradus incipientium,
proficientium & perfectorum.*

Juxta hanc triplicem ecstasis divinæ differentiam, à Richardo assignatam, nempe ab amore, ab exultatione, & admiratione prominentem, superius exppositam, triplex in unaquaque eorum, juxta triplicem statum, incipientium, proficientium & perfectorum gradus merito distinguuntur.

Pro quo illud primò observandum est, quod illi mentis excessus, qui ex admirationis magnitudine causatur, potest sine secundo & tertio, qui ab amoris ardore, & jucunditate magnitudine oritur, aliquando contingere. Intellectus enim operationes ab his, quæ à voluntate dimanant, quantum ad hoc minime dependent, in voluntate vero nullus mentis excessus, sive ab amore, sive à delectatione proveniens, absque prævia intellectus cognitione accidere potest. Possibilis tamen est (licet raro) amoris excessus, qui nulla percepita in voluntate delectatione causetur. Illa vero ecstasis, quæ ex amoris magnitudine, sive jucunditate causatur à dono sapientie, tanquam ab ubertimo fonte descendit, nam cum haec ecstasis sive excessus sit cum amorosa unione conjunctus, atque haec sit nobilissima atque divinissima operatio hominis, necesse est, ut à nobilissimo principio ac excellenti dono efficiatur, vel ab alio subtiliori promanet.

Illud præterea observatione dignum videatur, Omnis mentis excessus quicunque sint illi, dummodo ex amore & delectatione causetur, ad tre gradus reduci, ut in lib. de divina oratione. Traç. ad tres gradus, infimum, medium, & supremum tantum in dono intellectus, quā sapientia distinximus, possunt quorum infimus ad viam purgativam, secundus ad viam illuminativam, ultimus ad unitivam pertinet.

Hi igitur amorosæ cum DEO unionis gradus, cùm mens per donū sapientie elevata, divinis inheret, ac ex splendidissimo ac suavissimo amoris lumine intueretur, & per amorem & fruitionem sive delectationem in DEUM transformatur, ac illi unitus, cum ecclesiæ fere semper contingere soleat, & tunc in mente per amorem & delectationem cum sensu abductione DEO quo modo unita latè quidem loquendo, unio fructiva dici potest, quia tunc anima DEO per amorem inheret, in eoque suavitatem delectatur et undi in omnibus his tribus statibus, unio quæ fructuosa dicitur secundum variatos perfectionis gradus inventur. Quare primus ecstatis sive jucundissime hujus unionis gradus tunc contingit, cùm è retum visibilium inuita supernis & invisibilibus ardentissimo ac suavissimo amore inhaerens, solet aliquando in hoc contemplationis genere gratia clementissimi Domini rivoti in vites sensu ivas i' a insulare, ut eos vehementer à mentis alienatio solvet. Hic autem raptus in inferno i' animæ parte perficitur, & ad viam supernatalem purgativam reducitur. in qua etiam DEUS incipientes mira ac incredibili voluptate permulce, ac supremo lumine illuc dirat. Gradus autem hujus unionis utpote quæ à vehementia amoris & delectationis sensibilis causatur, non adeo defacatus, & parus esse solet, quo-

nativæ illius habitationis suæ terminos excedunt, dum seipso, vel ad modicum per inane lospendunt. Sic procul dubio anima sancta, dum interno quodam tripudii sui applausu à semetipsa excutitur, dum supra semetipsam ire mentis alienatione urgeatur; dum in cœlestibus tota suspenditur; dum angelicus spectaculus tota immigetur, nativæ possibilitys terminos supergressa videatur. Hinc est illud, quod per Prophetam dicitur: *Montes exultaverunt ut arietes, & colles sicut agnorum ovium. Quis non videat supra naturam, vel potius contra naturam esse, montes vel colles iuxta arietum vel agnorum ludentum similitudinem saltus quosdam in superiora dare, & terram resiliere, & seipsum per inane libertate notari deinde cap. 15. & 16. ipse Richardus, tantum cordis exultationem, sane non meriti humani, sed muneric esse diviniti, quod ex eo constat, quia illa, quæ de seruo ascendisse dicitur, dilectio sua innixa perhibetur, quod nihil aliud est, nisi virtute illius & non propriis viribus promoveri.*

Demum advertit idem Author modum & industriam, quo adjuvari possit, qui ad hanc gratiam pervenerit, ac in ea proficerit, cùm eam sibi ultra solitum subtribiri jam sentit, debet itaque animus, qui hujusmodi est, propriis meditationibus cordis in se exultationem reparare, ac impensa sibi divinorum beneficiorum munera, ante oculos revocare, & ex ejusmodi recordatione seipsum ad devoram gratiarum actionem instigare, atque extimo affectu in divinas laudes, spiritu talis harmoniz organum laxare. Quid exemplo Eliæ Propheta confirmat dicens: *Hinc est quod Eliæ Propheta verbum Domini requisitus, cùm se præsensisse: spiritum Prophetæ tunc temporis nō habere, feci sibi Psalmem adducere, quo præfente atque psallente, statim spiritum propheticum hauis, osque suum & vicino in verba prophetæ relaxavit. Fortè aliquis joxi a historiam querat, quid sibi velit quod Propheta Domini Psalmem quæsivit, vel quod ipso psallente spiritum prophetæ recepit. Illud autem in commune novimus, quod dulcis harmonia soleat cor exhilarare, & ei gaudia tua ad memoriam revocare, & absque dubio, quo uniuscujusque animum suis amori vehementius afficit, eo profundius audita harmonia affectum tangit, & quo profundius per affectum tangitur, tanto efficacius ad sua desideria renovatur. Quid igitur aliud de prophetico viro sensu oportet, nisi quod exterior harmonia interior em illam & spiritalem harmoniam ei ad memoriam reduxit, & audita melodia, audientis animum ad affecta gaudia revocavit, atque levavit? Cur autem de spirituali & vera delectatione non sentiamus, quod de corporali & vana delectatione quodammodo experimento probamus? Quis enim nesciat, quomodo sola carnalis delectationis memoria carnalem mentem in delectationem rapiat? Cur non tandem, quin potius maiorem efficaciam in summis viris spiritualis delectatio habeat? Audita itaque melodia Propheta sancto quid aliud, quam quædam scala fuit, quæ cum ad afferita gaudia levavit, & quæ carnalibus causa ruinæ esse soleat, huic occasione ascensionis extitit?*

*Cur s. Eliæ
Psalmem
requisie-
rit, ut
prophe-
taret.*

*Cur s. Eliæ
Psalmem
requisie-
rit, ut
prophe-
taret.*

exhibitit?

MODIS AC SPECIEBVS.

429

C A P V T VIII.

adū que animus ad purissimum virtutum superio-
rum unionem affurgat.

Secundus gradus, qui præcedentem consequi-
tur, ille dicitur, cum spiritus humanus ad subti-
liorem ac nobiliorem affurgens DEI contempla-
tionem immediatè, que divina sunt, absque crea-
turatum speculo conspicit, atque ejus amori dul-
cissimo inheret: ubi sicut cognitio est altior &
subtilior, ita affectio nobilior & purior: suavissi-
mus enim DEUS in hoc grada intellectum subli-
mius elevat, ac voluntatem veluti trahit ad altior-
em quandam amoris & delectationis amplexus,
quam in priori gradu, ex cojus vehementia homo
a seipso abductus, ad divina sublimatur. Hic au-
tem gradus veluti excelsior primo, supernatura-
lem & illuminativam viam concernit.

Tertius vero unionis fruitiva gradus tunc
contingit, quando supra rerum sensibilium, five
intelligibilium species & imagines simplici intel-
ligentia oculo DEUM ipsum supra omnem id
quod intelligi & concipi potest per omnium ab-
lationem, ingredientes divinam caliginem, (ut S.
Dionyssius loquitur) intuemur, eique intimè &
immediatè animar, ac divinam ejus præsentiam
vitali sensatione percipimus, in eumque per amo-
rem fruitivum transfundimur, qui gradus om-
nium aliorum excellentior & supremus, ad su-
pernaturalem viam, quam unitivam appellamus,
vere spectat.

Primus igitur gradus in prima animæ regione,
secundus in media, tertius vero in supra perfecta-
tur; ac hi tres gradus quos diximus, tribus Hie-
ratichis five triplici anime celo, secundum poten-
tarium divisionem, de qua nos in Tractatu de
contemplatione supernali plenè differimus,
correspondunt.

Hec denique ecstatica & fruitiva unio, secun-
dum hanc triplicem gradum considerata, partim
ad incipientes, partim ad perficientes, partim et
iam ea, quæ perfecta est & suprema, & quæ verè
unio fruitiva dicitur, ad perfectos & heroicos vi-
tores spectat, quod Magistri spirituales sedulò ad-
vertere deberent. Nam hujus doctrina ignoran-
tia, multos errasse vidimus, existimantes quemlibet
mentis excessum rem esse magni momenti, &
heroicæ virtutis manifestissimum indicium, arque
arctissimam & immediatam esse cum DEO fruiti-
vam unionem, cum non rarò non tam ab objec-
ti nobilitate, quæ à potentia contemplantis
debilitate oriatur, imo etiam si DEO ipso inspi-
rante divinitus caufetur, non tamen nobiliori &
perfectioni modo temper à DEO perficitur. Nam
DEUS Author gratia & donorum supernatura-
lium, in suis operationibus ordinat ad inflat na-
ture à minus perfecto gradu ad perfectiorem a-
scendit.

Idem etiam perfectionis gradus in raptu ac in
ecstasi reperiuntur, nempe cum præ magnitudine
admirationis five divinæ lucis, anima cum sen-
sum alienatione ad superna elevator, quare sicut
ex incremento amoris juxta illum triplicem sta-
tum triplex ecstasis genus configit, ita ex divinæ
contemplationis variis gradibus, juxta ea, quæ in
tribus his statibus annotavimus, triplex quoque
perfectionis in raptu gradus considerati debet.
Hac tenus perfectionis gradus tam in ecstasi, quæ
in raptu breviter perstrinximus, ecstasi jam, ut non
solum perfectionis gradus discernamus, sed &
veras ecstases si & raptos, à falsis & fictitiis, quantu-
m nobis DEUS dederit, separnamus.

*Ex quibus circumstantiis ecstasis vera à
falsa, sive fictitia discerni
possit.*

Ecstasis, quæ vera est, à DEO ipso tantum esse
potest, falsa vero aut conficta à Dæmonie, vel
à propria impostoris industria simulaci potest, vel
fortan à propria intentione, vel imaginatione o-
titur, emper quido quis spontanea ac vehemen-
ti imaginationis actuatione à sensibus abducitur,
quod quidem naturaliter contingere posse ex
mente D. Augustini & aliorum gravissimum
Authorum supra disputatione prima aperi docui-
mus.

Has ecstasis five raptus varias species non fa-
cilè ab omnibus, nisi ab expertis discerni queant;
maxime cum exterior homo in omnibus divinis
aut falsis raptibus similis in omnibus appareat;
quare nunc aliquas trademus Regulas, five signa;
quæ quis non erit difficile veras ecstases à falsis le-
cernere:

Prima regula: DEUS regulat iter paulatim ab
imo ad summum, & ab imperfecto ad perfectum
perducit; solet enim ærat, emporis, & perlon-
rum habere rationem: aliam enim sapientiam
seni, aliam adolescenti, aliam tyroni, aliam in re-
bus spiritualibus exercitato, aliam ei, qui alius pre-
est, aliam ei, qui patet, & ab alterius imperio pen-
det imperit. Dæmonis est, nullum ejusmodi or-
dinem servare, sed suis fervores intempestivos
immitere, & unius ferè mensis spatio ad mentis
excessus, prophetias, miracula, aliaque ejusmodi
admiranda perducere, in quibus tamē virus

confusa, falsitatis abscondit; hujus discriminis
ratio illa est, quia quod DEUS non tribuit suis, nisi
post diuturnum rerum spiritualium ultum, & post
quā multis & variis exercitati fuerint tribula-
tionibus; neque id temerè, sed ad Ecclesiæ dona-
tæ adificationem; hoc dæmon statim in ipso
quidem initio sine ulla causa dat, vel potius dare
sé simulat suis, partim ut illos rerum novarum stu-
dio capiat, partim uralis admirationi fint ad il-
lum finem, ut illos ita inescatos ad superbia ba-
rathrum pertrabat.

Secunda Regula est: Si in locis publicis, & ubi
major est hominum concursus frequentius rapi-
tur; dæmonis enim spiritus est, in externis quibus-
dam, & quæ hominibus patent, gloriam que-
rere.

Tertia Regula: Occulta hominum intelligere,
& quæ procul à nobis remota sunt, providere,
aut proficere; & de his in ecstasi, aut post ecsta-
sim loqui, non semper indicium est divini spiritus,
sed tunc solum cum de hominis charitate &
militante non dubitatur: fieri enim potest, ut à ma-
lo spiritu sepe illa pandantur, sed tunc ex fine co-
gnoscitur, cum nimis ea re curiositatem &
inanem gloriam foveri cognoscamus: secretas ve-
tò hominum cogitationes & intima cordium an-
tequam manifestentur, intelligere omnino cer-
tum est, à DEI Spiritu nasci; unde quando quis in
ecstasi positus interius precipienti superiori, ut ad
se revertatur, vel aliquod aliud opus faciat, supe-
riori ita imperanti parer, evidens signum est, ra-
ptum, five ecstasis à DEO provocare; cogitacio-
nes enim cordis five a cœlo infernos intellectus si-
ve voluntatis nulla ratione ab Angelis, neque bo-
nis

Confu-
tend. Cō-
meniar
noft. Bal-
thasar
in cap. 9.
manion.

6. Castel-
li inter-
ioris.
M. Tere-
se
six sp̄cd.
2. reflex.

2. Et To-
mo 7.
lib. 7.
seçt. 7.
cap. 6.

Biblioth.
Theolog.
ratio illa est, quia quod DEUS non tribuit suis, nisi
post diuturnum rerum spiritualium ultum, & post
quā multis & variis exercitati fuerint tribula-
tionibus; neque id temerè, sed ad Ecclesiæ dona-
tæ adificationem; hoc dæmon statim in ipso
quidem initio sine ulla causa dat, vel potius dare
sé simulat suis, partim ut illos rerum novarum stu-
dio capiat, partim uralis admirationi fint ad il-
lum finem, ut illos ita inescatos ad superbia ba-
rathrum pertrabat.

Secunda Regula est: Si in locis publicis, & ubi
major est hominum concursus frequentius rapi-
tur; dæmonis enim spiritus est, in externis quibus-
dam, & quæ hominibus patent, gloriam que-
rere.

Tertia Regula: Occulta hominum intelligere,
& quæ procul à nobis remota sunt, providere,
aut proficere; & de his in ecstasi, aut post ecsta-
sim loqui, non semper indicium est divini spiritus,
sed tunc solum cum de hominis charitate &
militante non dubitatur: fieri enim potest, ut à ma-
lo spiritu sepe illa pandantur, sed tunc ex fine co-
gnoscitur, cum nimis ea re curiositatem &
inanem gloriam foveri cognoscamus: secretas ve-
tò hominum cogitationes & intima cordium an-
tequam manifestentur, intelligere omnino cer-
tum est, à DEI Spiritu nasci; unde quando quis in
ecstasi positus interius precipienti superiori, ut ad
se revertatur, vel aliquod aliud opus faciat, supe-
riori ita imperanti parer, evidens signum est, ra-
ptum, five ecstasis à DEO provocare; cogitacio-
nes enim cordis five a cœlo infernos intellectus si-
ve voluntatis nulla ratione ab Angelis, neque bo-
nis

430 DISPVT. III. DE ECSTASI, EIVSQUE CAVSIS,

*tiu, quas
omnes
Regulas
ipse copio-
se scripsit
in 2. dist. 8. quest. ult.* Et expref. est constat ex Scripturis. 2. Paralipp. 6. Tu solus nostri corda filiorum hominum. Hierem. 17. Ego Dominus scrutans cor, & probans renes, qui do unicus juxta viam suam. Ador. 1. cap. Tu Domine, qui corda nosl omnium. Unde ab Augustino de Ecclesiastico dogmatibus, cap. 80. eccl. dicitur: internas cogitationes Diabolum non videre certi sumus, sed motibus eas corporis ab illo & affectionibus indicis colligi experimento didicimus, secreta cordis ille solus novit, ad quem dicitur: Tu solus nostri corda filiorum hominum. Unde matrid colligunt Patres cognoscere cogitationes cordis esse manifestum indicium divinitatis, indeque Christum satis se esse verum DEUM comprobasse, quod Pharisaeorum cogitationes perspicceret, & manifestaret, ita Chysoft. Homil. 30. in Mattheum, & Hieron, in illud Matthei 9. Cum vidi esset Iesus cogitationes eorum. Et communiter omnes partes in illud Evangel. ut cognovit cogitationes eorum. Luc. 5. Unde cum soli DEO sint referua: a cordis intima, manifestum signum est, cum quieccstasim patitur, si in ecstasi positus loquatur mente impetrabata, cum agnoscat cogitationes internas superioris, aliquid illi praecipientis, illas nos ex divina revelatione.

Quarta Regula: Sille, qui ecstasim patitur in ecstasi positus, loquatur mente turbata, quasi aetus ab aio, & quasi aliis loquatur per eum, signum est man. felicitas deceptionis, ut contingit in demoniacis, nescientes post alienationem, quid viderint, aut quid dixerint, refe. ut se ad ea quae dixerunt in alienatione positi: Indecens enim est, ut egregie doce. Cajetan. 2. 2. quest. 173. art. 3. in illi, quos DEVS docet, & illuminat, ad Ecclesie edificationem irrationali motu se habeant ad propalanda divinam mysteria. Cajetani tentantem confirmat S. Joanne Chrysiostomus, in primam Cotin. h. 12. Daemonis, inquit, est p. opium, perturbationem, futorem, & multam caliginem infundere, DEI autem illuminare, & edoce. et quae opus sunt. Et infra addit, eos, qui demone luggerente vascinantur, non intelligere, que loquuntur, qui autem divino spiritu afflati p. prae. cur, fatura, omnia, ut docet, noverant. Illi servi diaboli sunt, os tanum non autem intelligentiam rebus quas promunt accommodanti, hi autem Domini sunt dicendorum & tacendorum, hi mente commoventur, & necessario compelluntur, & trahuntur tanquam furtis percussi. Ia Chrysostomus. Unde eruditus interferrit Cajetanus loco citato, Quod persona in ecstasi positiva loquentes in persona Christi, vel alterius sancti, quasi acta ab illo, & non ex proprio sensu pronunciantes, aut seducuntur, aut seducuntur. Et tamen mundus stultus miratur stupet, adorat hujusmodi verba, hujusmodi actus, hujusmodi personae, non advertentes, quod spiritus prophetarum subiecti sunt eis, quod ad promulgationem.

Quinta Regula: Cum alienatio a sensibus sit cum aliqua inordinatione naturae, sicut in arreptitione, aut cum aliqua inordinatione honestatis, aut moris, tunc vere non est ab spiritu sancto. Spiritus enim divinus, quis author est ecstasis, non est auctor deordinatus, naturae, aut moris; cuiusdam reddi rationem Cajetan. ubi supra, quoniam gratia secundum genus suum naturam & morem perficere non destruere aut violare natura est, & propterea alienatio a sensibus cum cordis saltu sensibiliter vehementer

cum deordinationem naturae continetur, non est a spiritu sancto. Et similiter si cum demudatione pudendum parvum sit, nisi adessent operientes. Hoc enim est contra honestatem morum, & contranatura ordinem, quoniam motus talium membrorum ad deordinationem naturae spectaret; unde oportet animadverte in his usmodi alienationibus, si intervenient aliquid indecens secundum motus intrinsecos sive exprimitos, sive sit in decencia naturae, sive indecentia amoris, quoniam tunc non est alienatio vera, sed inphantatis, vel fictionis, vel illusionis diabolica, aut naturaliter secuta ex nimia meditatione alicuius.

Sexta Regula: Defectus in pulsu, & in respiratione solent regulariter sequi ex vera ecstasi. Inspiciendum erit, an responderint alia signa, quae ad rapuum divinum consequuntur solent, de quibus latius egimus disputatione 2. cap. 8. & 9. de effectibus rapui in corpore cauatis discurrentes.

Inter illas videatur melius ac certius Regula, si ecstasim patiens exacte a spirituali M. gressu examinetur; nam si ille sit simplex & rectus, nec ullo modo decipere intendat, tunc non erit difficile ejus spiritum & ecstasim discernere; aut si fictioni studet, & consueto simulare & fallere conatur, tunc forsitan erit facilius ejus fallacias ac figura deegere, quia cum similes personae deceptrices ignorant, quid si oratio mentalis, quid contemplatio, ac varius animae affectus erga DEUM, qui non sunt omnibus, qui divina patiuntur, facilis negotio a viro experto deceptionis spiritus dignoscetur; maximè si ejus vitam & mores ac modum agendi & conversandi inimicu noverit.

Examen autem sumi ex capitibus sequentibus poterit.

Primum; interrogetur, quomodo fuerit rapta, an ex propria animi intentione, & tunc an ex profunda animi contemplatione, sive admiratione, vel ex amoris magnitudine, vel exultatione.

Secundum; An repente & subito fuerit praeventa a Deo, ac in ecstasim, vel rapuum suscepit. Et tunc qua occasione, an forsitan virtute alicuius visionis divine, vel instantanea, & vehementi divini amoris via acta. Si ex visione, an fuerit corporalis, an imaginaria, sive intellectualis; & tunc quid senserit, ex substantanea visione, tam in mente quam in corpore.

Tertium; An in ecstasi positiva aliquid intelligat, & quas aliarum potentiarum operationes in fepla percipiat; nempe, an perdureat amoris ille excessus coius causa fuit rapta, & an audierit aliqua verba, & quae sint illa, an imaginaria, vel intellectualia, & an viderit illa verba proferentem, & tunc an illa sint prophetica, & tunc eventus veritatem ostendat; vel non sunt prophetica, sed postius admonitiones, vel confusa alicui aperienda, vel sunt defectus terris personae, & tunc major cautela adhibenda est, ne tertia persona in justam aliquam patiatur infamiam.

Quartum; Considerari debent ecstasis durationes, nam quae a DEO sunt, exiguo tempore solent regulariter durare.

Quintum; Aliquando opus erit applicato igne alicui corporis parti, vel ecstasim patientem pungendo probare, an omnino sit a sensibus alienatus; Ita tempore D. Augustini, ut ipse refert 14. de Civit. Dei cap. 24. fuit probatus Presbyter quidam nomine Restitutus, ut non solum vellicantes atque pungentes minimè sentiret, sed aliquando etiam igne ureceret admoto, sive ullo doloris sensu, nisi postmodum ex vulnera. Ita Augustinus; quod si

Geminus
modus,
qua ext.
nometij
fo duci-
mar, ex-
ponitur.

Lac. 15.

Ad. 12.

Augustinote ite, raptus ab imaginatione naturaliter proveniens, ita vehementer & efficaciter hominem à sensibus abducebat, ut etiam igne corpori admodum non sentiret, sine dubio divinus raptus necesse est, ut hominem ita à sensibus alienum efficiat, ut quasi mortuus, quae erga ipsum aeterna fuerint, minimè sentiat.

Demum si persona, quaecumque ecclasiis passa est, decipere non intendat, ea erit potissima regula, si de effectibus post raptum in anima relictis examinatur, præcipue de humilitate, charitate, de luce, ac demum de studio mortificationis, qui sunt praecipui effectus, qui transacto raptu in anima manere solent. Confiniles Regalas ac signa reperiet Le. & capite 8. Theologie mysticæ noli. Joannis à JESU MARIA, & cap. 13. part. 2. dilucidari verisibi- ritas Hieronymi Gratiani, qui etiam legendus cap. 21. ejusdem libri, in quo doctè differit de gravissimis malis ac dannis, procedentibus à fallis & illosoriis revelationibus ac mentis excessibus.

C A P V T IX.

An in ecclasi, in qua ratio deprimitur ad ita-
ma, passio vehemens ita absorbeat ra-
tionis usum, ut necessitatem im-
ferat voluntati.

C Apite tertio hujus disputationis, cum D. Thoma in hoc articulo secundo duplex ecclasiis genu distinximus; altera, quando appetitus intellectus amoris vi in superna fatur; altera, quando prætermisso appetitu intellectivo, homo ex violencia aliquas passiones abstrahit à motu appetitus superioris, & tunc potius homo dicitur deprimi ad ima, & descendere infra se, quam supra se ipsum elevari. Hanc à D. Thoma inter unam & alteram ecclasiis assignatam differentiationem eruditus confirmavit Richardus lib. 5. de contemplat. cap. 8.

Geminus dicens: Duobus namque modis extra nosmet ipsos du-
cuntur. Nam modo extra nosmet ipsos, sed infra nos-
quo extra metipsos descendimus; modo extra nosmet ipsos sed su-
nosmet ipsos levamus. In illo ad mundana captiu-
mar, in isto ad superna reducimus, sed sicut egeste-
ria digressio sic utique egestaria reversio. Et intra De-
prima reverstione illud recte intelligitur, quod de pro-
digio filio in Evangelio legitur, in se reversus dixit:
Quoniam in mercena: it in domo Parisi mei abundan-
tia panibus, ego autem hic fame pereo. Des-
cunda reverstionem illud recte intelligimus, quod
de Apostolo Petro Act. 12. legimus: Petrus ad leti-
tias dixit: Nunc scio vele, quia misit Dominus
Angelum s. u. &c. Ecce et eterque ad se reversus le-
gitur. Sed cur hoc, nisi quia a scriptis egesi videban-
tur? nam natus longinquam regionem du-
citur; aliter Angelus oducatur super communem huma-
næ possibilitatem statim menis alienatione levatur. In
primo itaque egressu descendit ad ima, in secundo
levatur ad summam. In primo a domino elongatur, in
secundo ad dominum approximamus. Hac Richar-
dus.

Circa quæ obiter notandum occurrit, quod q[ua]ndo pars superior deprimitur ad ima, ob pa-
titionis vehementiam, tunc homo dicitur ecclasiis pa-
ti, non quia anima à sensibus abducatur, sed
quia à parte superiori, cui apta nata est sensibilitas
obedire, alienari & abducatur à passione ipsa, &
pars superior, quae dicitur ratio, cujus est imperare
inferiora, ab inferiori trahitur & fleatur ad ima,

& tunc ecclasi, sive raptus dicitur, quia homo ex-
tra propriam & connaturalem ordinacionem rap-
pitur violenter à passione predominante. Quare
duplex est ecclasi, altera, qua homo supra le id su-
perna amoris vi elevatur, qua regulariter cum a-
lienatione à sensibus coningit; altera, qua homo in-
fusa se à ratione alienarus, sive ratione ligata &
absorpta à passione domina descendit, de qua in
præfenti est disputatio.

Hic possumus, difficilis ita nostra in eo sita est, an quando passio appetitus ita est vehemens, quod
animatum ad ima deprimat & descendere cogat ad
infima, voluntas necessitatorem, ut omnino liber-
tate careat. Pro hujus dubiis solutione præmi ten-
dum est, voluntatem nonnulli indirecte moveri quomodo
possit appetitus sensitivus, feliciter ex parte obje-
ctum, quia nimis ratio & voluntas faciliter ad illud ab appeti-
tum afficiuntur, ad quod propenderi appetitus, & tu sensitivus
hoc ipso attrahitur & allicitur voluntas ab appre-
hensione. Neque enim potest appetitus sensitivus im-
mediate movere voluntatem illius consensum ac
motum directe efficiendo, sed solum motu suo
indirecte eam excitando, movendo prius intellectum;
itaque sola cognitio sensus non sufficit, ut
voluntas velit objectum; cognitio enim sensitiva
se habet remotè respectu voluntatis, cognitio au-
tem intellectiva ejusdem objecti proxime terminat ad actum voluntatis.

Suppono secundum, quod cum operatio intellectus
etus pendaat à sensu non solum, quia per sensus
ministrantur species intellectui, sed etiam post re-
ceptionem, quia nihil intelligi intellectus pro hoc
statu, quin cooperetur aliquis sensus interior cir-
ca idem objectum; & ratus cum sensus sit vis
corporis, affectus, necessarium est, ut in corpore sit
debita dispositio, non solum ut sensus recte co-
gnoscant, sed etiam ut recte ministrant objectum
intellectui, & ut recte deserviant eidem in sua co-
operatione. Hæc autem recta dispositio consistit
in proportione atque tempore quatuor humo-
rum, atque quatuor primariorum qualitatum: Hoc
sit primum, quod qui habent: melorem istam tem-
periem natura sua sicut sunt apices ad sentien-
dum, sic eas ad intelligentiam. Hinc est 2. quod
existente aliqua distemperie humorum, aut quali-
tatum, sicut est in pueris, furiosis, atque ameni-
bus, sive per excessum humiditatis, sive per ni-
miam siccitudinem cerebri, in quo resident sensus
interni, ligatum maneat iudicium rationis, taliter
quod aut nihil, aut inordinatè intelligant. Hinc
sit tertium ad nostrum propositum, quod aut fortiter
aut vehementer existente passione appetitus sensitivi
etiam maneat ligatus intellectus, quia talis
motus appetitus sensitivi non sit, regulariter lo-
quendo, sine aliqua physica alteratione, aut motu
humorum, per quem tollitur temperies, aut di-
spacio, quam dicimus esse requisitam ad rectam
operationem sensuum interiorum, & ad recte
ministrandum objectum intellectui. Addo, etiam
si non sequatur ista alteratio physica, aut mo-
tus humorum, sufficit vehemens tendentia circa
suum objectum delectabile, aut tristibile ad hoc,
ut intellectus aliquo modo ligatus sit, vel ad hoc,
ut judicet aliquid tamquam bonum atque con-
veniens, quod tamen judicaret esse disconve-
niens, aut malum, non existente tali motu in ap-
petitu sensitivo.

Hipræmissis sit prima assertio; si passio app-
petitus ita indirecte moveat voluntatem, ut oppri-
mat etiam iudicium rationis, nec sinat illud solu-
tum

tum atque liberum, tunc necessariò à tali passione
moveatur voluntas. I. a expressè tenet D. Thomas
hoc art. 2. cùm inquit; *Nisi forte tam vehementis passio-*
fit, quod usum rationis totaliter tollat, sicut contingit
in his, qui propter vehementiam ira, vel amoris insa-
nuit. Idem clare tradit 1. 2. quest. 10. art. 3. Rauo-
ne etiam probatur, quia motus voluntatis liber
non existit, nisi existentia libero judicio rationis.

Assertio secunda. Si passio appetitus non omni-
nino opprimat, neque absorbeat omnino judi-
cium rationis, sed relinquit illud aliquo modo
solutum, tunc non moveatur necessario voluntas
à tali passione, ita docet D. Thomas in hoc art. 2.
ad 2. & 1. 2. ubi supra. Ratio est, quia cùm motus
volontatis liber consequatur judicium rationis,
tam potest esse liber actus voluntatis, quam fuerit
liberum & solutum judicium rationis.

Quando-
judicium
rationis
liberum,
aut op-
pressum
esse cen-
seatur.

Objectio.

Oportet tamen explicare, quid sit judicium ra-
tionis opprimi, aut relinqui liberum. Esse igitur
liberum ac solutum judicium rationis, quantum
ad præsens propositum attinet, nihil aliud est,
quam habere hominem quandam intellectus in-
differeniam, atque habilitatem proximam ad illa
opportunita consideranda, quæ ad rem spectant.
Porto hæc indifferencia & habilitas, quoad actum
suum ex usu quodam certo potentiarum sensiti-
varum pender, atque adeo ex certa quadam di-
spositione corporis, quæ quidem dispositio, cùm
ob vehementem corporis immurationem, quæ est
et in passione vehementi conjuncta, perturbator,
tunc quoque consequenter tollitur illa indiffe-
renzia & habilitas intellectus proxima, ad consi-
derandum, quæ ad rem spectant, & sic optimi-
tur judicium rationis.

Contra priam assertiōem occurrit argu-
mentum, quia D. Thom. 1. 2. ubi supra afferit, quod
in eo, in quo judicium rationis est ligatum, ex pa-
ssione vehementi, quod nullus maneat actus in

voluntate neque liber, neque necessarius, dicens:
In his non est alius rationum actus, & per consequens
ne voluntatis. Sententia ergo D. Thom. quod in no-
stro casu vel nullus maneat actus in voluntate,
vel si manet, quod ille sit liber. Et confirmatur,
quia in eodem loco D. Thomas exprefit docet,
quod hi in quibus ligatum est rationis judicium,
ut sunt phrenetici & amentes, operantur sicut
brutis, ergo non manet in illis aliquis actus volun-
tatis sicut in brutis.

Ad primum D. Thom. fatoe cum eodem
sancto Thoma, quod dum judicium rationis ma-
net ligatum ex passione, homines ferantur sicut
bruti; quod dupliciter potest intelligi; primo, si
nulla sit cognitio in intellectu, & in tali casu ho-
mines ducuntur ex sola cognitione sensu, ut que-
motus appetitus sensuvi, ut obleviavit o-
primè Medina, pejoris conditionis in tali statu
esset homines quam bruta. Primo, quia in homi-
nis sunt aliqui sensus hebetiores quam in bruti,

2. Quoniam bruta sequuntur instinctum pro-
prie naturæ, homines vero, qui solo appetitu
sensuvi ducuntur, multa faciunt contra propria
naturæ instinctum. Secundo, si maneat in ipsis
hominibus aliqua intellectualis cognitio, & al-
quis motus voluntatis necessarius, ducatur sicut
bruti, quantum ad modum operandi necessariò,
& non liberè, quamvis in illis sit aliquis motus
voluntatis secundum substantiam,

DISPUTATIO IV.

De amore reali & unitivo divinam ecstasim efficiente.

N superioribus diximus duplēcē dari unionem animæ
cum DEO. Quarum una realis, quando anima immediatè
ipsi DEO, etiam in hac vita, realiter unitur. Altera secun-
dum affectum tantum, de hac secunda breviter in superio-
ribus egimus capitibus, nunc operæ pretium erit, de ipsa u-
nione reali animæ cum DEO, quæ quidem felicissima est
inter omnes alias uniones. Primo autem inquiremus, an sit
possibilis hæc unio ecclastica, & realis animæ cum DEO.

Deinde ejus dignitatem ac præstantiam exponemus. Ter-
tiò, ejus utilitatem ac fructus declarabimus. Quartò, gradus ac proprietates ejus.
Quintò, Modum trademus, quo admirabilis hæc unio tam ex parte DEI, quam ex
parte animæ contingit. Sextò, Intellectus miras operationes Deificam hanc unio-
nem antecedentes atque concomitantes exponemus. Septimò, Ardentissimi amo-
ris delectationisque effectus, qui ineffabilem hanc unionem comitantur, explica-
bimus. Octavò, De dispositionibus ad hanc unionem necessariis differemus. Demum,
Nonnullas difficultates atque dubitationes, quæ circa prædicta, & in hac materia
occurrere possunt ac solent, proponemus ac solvemus.

CAPVT